

**AAQQIISST**

Taarserpaa apeqqummut akissuteqaat 26. april 2012-imeersoq, allaffissornikkut naqkiut.

**Kingusinnerpaamik UPA 2013-imi saqqummiunneqartussamik Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piiarneqartunik aatsitassarsiorlut kaaviiartitaat tunngavigalugu nunatta karsiata siunissami aatsitassanik misissuineramik paaanermillu akuersissutit aqqutigalugit isertitaqalernissaa qulakkeerniarlugu, kaaviiartitsineq aallaavigalugu pisuussutitut akileraarummik aqqissuussineramik eqqussinissaq siunertarlugu, aatsitassanut akileraarusersuisarnerlu pillugit inatsisit naapertuuttut allanngortinneqarnissaat siunertarlugu kiisalu ingerlatsivinnut pisuussutitik akileraarusersuineramik atuutilertitsiviusunut suliffeqarfinnut akileraarutitut akiliutaasa appartinneqarnissaat siunertarlugu inatsisinut allannguutissatut siunnersuutitik Naalakkersuisut saqqummiussinissaannik Inatsisartuni aalajangiiffigisassatut siunnersuut.**  
(Siumup Inatsisartuni ilaasortaataitai)

**Akissuteqaat**

(Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalakkersuisoq, Ove Karl Berthelsen)

**Siullermeerinnineq**

Pisut pisariaqarfianni allannguinnissamut pikkorittuaannarsimavugut. Tamanna oqaluttuarisaanitta takutippaa. Siullermik piniartuunermit aalisartuunermit ikaarsaaratta, kingornalu aamma aalisariutit mikinerusut kilisaassuarnik taarsersorneqarmata. Maannalu pissutsit nutaat tassaapput aatsitassarsiornerup iluani periarfissat. Allanngornerli tamanna akeqanngitsuunnigilaq. Paarlattorluinnaanilli akisungaatsiartorsuuvoq, taamaattumillu nammineerluta aatsitassarsiorluni sulianut akissaqarata, suliniutit minnerusulluunniit pineqaraluarpata. Taamaattumik nunani tamalaani ingerlatseqatigiiffiit Kalaallit Nunaanni aningaasaliisarnerat pinngitsoorsinnaanngilarput.

Taamaattumik nunani tamalaani aatsitassarsiorfiutiqatigiiffiit nunatsinni aningaasaliisarmata nuannaarutissaavoq. Tamannami iluatsitsilluarnervoq. Nunarpassuit allat unammillertigalugit uuliasiorfiutiqatigiiffiit aatsitassarsiorfiutiqatigiiffiillu amerlasoorpassuit misissuinnissamut aningaasaliiumassuseqalersinnissaat Kalaallit Nunaanni iluatsilluarsimavoq.

Nassuerutigisariaqarparpulli ingerlatseqatigiiffiit nunatsinni aningaasaliigaangamik, aningaasaqarnikkut annertuumik annaasaqaataasinnaasumik aningaasaliisarmata. Aningaasat aatsitassarsiorluni misissuinermit aningaasaliissutaasut iluanaaruteqarfiunissaat sumilluunniit qularnaveeqquteqanngilaq. Cairn Energy-p ukiuni 2010-imi aamma 2011-imi uuliasiorluni qillerinertut 5 mia. koruunit sinnerlugit atorpai, taakkualu ukiup aappaa avillugu Danmarkimit ataatsimoortumik tapiissutit annertoqqatigaat! Aammalu uuliamik niuerutigineqarsinnaasutut annertussulimmik suli nassaannigilaq. Kisianni ukiuni marlunni Cairn Energy-p annertuumik aningaasaliineratigut Nunatta Karsianut akileraarutitigut A-tigut, ingerlatseqatigiiffiillu akileraarutaasigut 250 millionit koruunit sinnerlugit

isertitaqarnerussutaasimavoq. Aningaasarpassuupput. Allatut oqaatigalugu Kalaallit Nunaat misissueqqissaarnerinnarmi aningaasarpassuarnik isertitaqarpoq.

Oqimaaqatigiissaarinerli eqqortoq qanoq ittoq, piginneqatigiiffinnut piunasaqaatigissavarput? Kalaallit Nunaanni aningaasaliinissamut atugassarititaasut nunani tamalaani ingerlatseqatigiiffinnut naammaginatsumik pilerinassuseqarnissaat illuatungaatigut qulakkeertussaavarput, peqatigisaanillu Kalaallit Nunaata pisuussutitsinnit aningaasaqarnikkut sapinngisamik annertunerpaamik pissarsiaqarnissaa qulakkeertussaallutigu. Tassunga atatillugu eqqaamasariaqarparput, niuerfimmi pissutsit tamatuminnga pisariaqartitsiviulissagaluarpata, akileraarutinut inatsisit aqutigalugit kingusinnerusukkut akileraarutinut akitsuutinullu atugassarititaasut naleqqussarnissaannut periarfissaqaratta.

Piginneqatigiiffiit Kalaallit Nunaanni aningaasaliigaangata ukiunut qulikkeutaanut arlalinnuukkajuttarpoq. Taamaattumik piginneqatigiiffinnut atugassarititaasut malittarisassallu, piginneqatigiiffiit aningaasaliinerisa aallarteqqaarneranni tunniunneqartut, piffissap ingerlanerani allanngorterujussuannginnissaat pisariaqarluinnarpoq. Ileqquuvorlu Kalaallit Nunaat politikikkut aalajaatsumik inissisimasutut isigineqartarmat, qulequttat aatsitassarsiornermut attuumassuteqartut Inatsisartunit amerlanerussuteqarluartunit akuersaarneqartarmata.

Tamanna unammilleqatigiinnermi pitsaaqut, nunanut allanut unammisatsinnut sanilliulluta, Siumup royalty-mik eqquusunissamik siunnersuutaatigut ajalusooriaannaavoq. Tamannalu Naalackersuisut uggoraat, siunnersuut piginneqatigiiffinnut aatsitassaatsinnut aningaasaleerusullutik soqutiginnilluinnartunut qulalersitsimmat.

Taamaattumik Naalackersuisut inassutigaat kingumut aatsitassanut tunngasuni politikikkut isummersornermi ataatsimoorussisoqassasoq, piginneqatigiiffiit politikkimut ingerlanneqartumut tatiginnilerseqqinniarlugit.

Apeqquterujussuaq tassaavoq: Pisinnaatitsissutinut maannakkut piunasaqaatigisartakkatta pitsaassusaat naammappa? Aappi, Naalackersuisut tunngaviummik taamatut isumaqarput. Ilusiliaq oqimaaqatigiissoq ingerlatseqatigiiffiit pilerinaateqartitaat nassaarisimavarput, peqatigisaanillu inunnut akileraarutit saniatigut, ingerlatseqatigiiffinnut akileraarusiisarnikkut aammalu uuliamik qalluinnermi immikkut sinneqartoorutinit pisuussutinut akitsuusiisarnikkut kiisalu uuliasiorinissamut pisinnaatitsissutini ataasiakkaani toqqaannartumik piginneqataanikkut, aatsitassarsiornermi uuliasiornermilu sinneqartoorutit ilaannik pissarsinissarput qularnaarsimallutigu.

Tamatumunnga taarsiullugu, allaffissornikkut aqunneqarnissaa ajornannginneroriarmat kaaviiartitanit pisuussutinut akitsuutitut taaneqartartut aqutigalugit aatsitassarsiorfiutileqatigiiffinnut akileraarusiisarnermut ikaarsarnermi nunarput pitsaanagerusumik qularnaarussiffigineqassasoq oqarneq paatsuineruvoq. Paasiuminartumik oqaatigalugu ilusiliaq akileraarusersuineruvoq, tassani aatsitassarsiorfiutileqatigiiffiit kaaviiartitamik procentianik aalajangersimasumik akiliisartussaassallutik. Kaaviiartitat aallaavigalugit pisuussutinut akitsuusiisarnermi iluaqutissartaasoq tassaasinnaavoq, sinneqartooruteqarnersoq amigartooruteqarnerlorluunniit apeqqutaatinngu ingerlatseqatigiiffiup tunisassiornerup aallartinneraniit akileraarummik akiliuteqartarnissaa.

Kisiannili kaaviiartitanit pisuussutitut akitsuusiisarneq arlalinnik ajoqutissartaqarpoq, isumaliutersuuteqaqqinnitsinni ilaatittariaqakkatsinnik.

- Siullermik kaaviiartitanit pisuussutitut akitsuusiinissaq aningaasaliinissamut akimmisaartitsisussaavoq. Ingerlatseqatigiiffik ingerlatsineq sinneqartooruteqarfiugaluarpat sinneqartooruteqarfiunngikkaluarpalluunniit apeqputaatinnagu akileraarummik imaluunniit akitsuummik akiliisussanngussappat, aningaasaleerususeqarneq annikillerujussuartaussaavoq. Aatsitassarsiornermik suliasaq piviusunngortinneqanngitsoorsinnaavoq, taamaassappallu suliffissanik aamma akileraarutitigut isertitanik pissarsinngitsuuttussaalluta.
- Aappaattut aatsitassarsiorluni uuliasiorlunilu misissuinermit piiaanermullu aningaasartuutit, nunanut allanut sanilliullugu Kalaallit Nunaanni aningaasartuutit qaffasissorujussuusarnerannut attuumassuteqarput. Ingerlatseqatigiiffiit kaaviiartitanit pisuussutitut akitsuummik akiliisinneqartalissappata, taakkua aningaasartuutaat suli annertunerusumik qaffatsinneqartussaanerat eqqumaffigineqartariaqarpoq. Tamanna piffinni ajornartoorfiusuni aatsitassarsiorfiit pioreersut sukkaorujussuarmik matunerannik malitseqassaaq. Kujataani kuultisiorfik Siumumit siunnersuutigineqartutut kaaviiartitanit pisuussutitut akitsuusiiffigineqarsimasuuguni matoreersimassagaluartoq ilimanarluinnarpoq. Kommune Kujallermi suliffissaaleqisut maannakkut ikilismagaluartut, tamatuma kingunerisaanik suliffissaaleqisut amerleqqittussanngussagaluarput.
- Pingajuattut eqqaamaneqassaaq, ingerlatseqatigiiffinnut akileraarusiisarneq kaaviiartitanit pisuussutitut akitsuusiisarnermik taarserneqassagaluarpat, aatsitassanut akigititaasut qaffappata sinneqartoorutit annertunersaat ingerlatseqatigiiffinnut tunniunneqartussanngussammata. Ajoraluartumik oqallinnermi saqqumminngilaq kaaviiartitanit pisuussutitut akitsuusiisarneq, sinneqartoorutit qaffannerini iluaqutaanngitsumik sunniuteqartartoq. Norgemi, Danmarkimi aamma Tuluit Nunaanni uuliasiornermit suliasaqarfimmi kaaviiartitanit pisuussutitut akitsuusiisarneq atorneqarunnaarsimavoq, tamatumunngalu taarsiullugu ingerlatseqatigiiffinnut akileraarusiisarneq atorneqalersimalluni. Tamatuma inernerisaanik taakkua akileraarutinit ataatsimut katillugu isertitaat malunnaateqarluartumik qaffassimapput.

PricewaterhouseCoopers (PwC) nunarsuaq tamakkerlugu nunanut sanilliussisarnermik suliaqarsimavoq. Sanilliussinermi Australia, Canada New Foundland, Chile, Sverige, Sydafrika kiisalu Canada Nunavut ilaapput. Nunat taakku –Australia ilanngunnagu-sinneqartoorutinit akileraarusersuineq atorpaat, taakkuppullu unammisassagut.

Tassunga atatillugu Siumup aalajangiiffigisassatut siunnersuumminut tunngavilersuummik allataanut immikkut oqaaseqarusuppunga. Oqaatigaat Siumut: ”..*isumaqarpoq nunani uatsinnut sanillersuuttakkatsinni, ilaatigut Nunavumi aatsitassanik pisuussutinit piiakkanit 12 % angullugu akitsuusiinermik akuersissuteqaqqammersumi, qanoq suliniuteqartoqartarnersoq qissimigaartariaqaripput. Taamatut akitsuusiinermik akuersinerup kingorna nunap aatsitassarsiorfittut aatsitassanillu piiaavittut soqutigineerunnera kingunerinngilaa*”.

Siumumiit paasissutissiineq eqqunngilaq. PwC-ip nunani sanilliussinerani erseqqissumik takuneqarsinnaavoq, Nunavut-mi kaaviiartitanit pisuussutitut akitsuummik akiliisitsisoqartanngitsoq. 12 %-it taaneqartut tassaapput sinneqartoorutitut pisuussutitut akitsuut, tassa imaappoq sinneqartoorutit 12 %-iinik akiliisoqartassasoq. Nunanut allanut sanilliussisuaannassasugut isumaqatigaara, kisiannili eqqortumik sanilliussisoqartarnissaa tamatumani soorunami pisariaqarluinnarpoq. PwC-p oqaaseqaataa agguanneqassaaq, ataatsimiititallu sulinermini atukutsoorsinnaavaa.

Nunavut-mi ataatsimut katillugu akileraarusiisarneq Kalaallit Nunaannitut annertussuseqarpoq, tamatumalu maannakkorpiaq aatsitassarsiornermut suliassaqarfimmi Kalaallit Nunaanni akileraarutit qaffannissaannut piffissaanngitsoq tunngavilersuineq taperserpa.

Naalackersuisut isumaat malillugu Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermut politikkip allanngortinnissaanut suli piffissanngunngilaq. Maannakkorpiaq taamaaliussagaluarutta tamanna Kalaallit Nunaata tatiginassuseqarneranik malunnaateqarluartumik annikillisisusaaavoq. Inerisaanerup nalaani piumasaqaatit allanngorteqattaarsinnaanngilavut, tassami taakkua nunanit allanit aningaasaliisussanik pilerilersitsiniarluni aalajangersagaapput.

Taamatut oqaaseqarlutik Naalackersuisut inassutigaaq siunnersuut akuerineqassanngitsoq.